بێباوەڕی وجۆرەکانی

[كردي – کوردی – kurdish]

کۆمەڵێ لە زانایان

وەرگێڕانی: عبد اللسلام محمد پشدەری

پێداچونەوەی: پشتیوان سابیر عەزیز

2012 - 1433

IslamHouse.com

﴿ الكفر وأنواعه ﴾

« باللغة الكردية »

جماعة من العلماء

ترجمة: عبد السلام محمد بشدري

مراجعة: بشتيوان صابر عزيز

2012 - 1433

IslamHouse.com

بێباوەڕی وجۆرەكانی

الحمدلله الذی هدانا لهذا الدين وما كنا لنهتدي لولا أن هدانا الله، وصلى الله وسلم على نبينا الذي جعل الله سببا لهدايتنا وعلى آله وصحبه وسلم .

أ) پێناسە : (الكفر) بێباوەڕی لە زمانەوانییدا بەواتای داپۆشین و وشاردنەوە دێت .

لەشەرعیشدا : بەمانای دژی باوەڕ وئیمان دێت، ئەوەیش بەواتای باوەڕ نەبوون بە خوای گەورە (الله) وپێغەمبەرەكەی صلى الله علیه وسلم، جا چی ئەگەر بەدرۆزانیینی لەگەڵ بێت یان لەگەڵیشیدا نەبێت، بەڵكو ئەم بێباوەڕیە لە شك و گومانەوە بێت، یان پشت هەڵكردن بێت لەباوەڕ لە حەسودی ورژدی وخۆبەزڵزانینەوە سەرچاوەی گرتبێت، یان شوێنكەوتنی هەواو ئارەزوویەك بێت كە مرۆڤ لە شوێنكەوتنی پەیامی پیغەمبەرایەتی لابدات .

أ) جۆرەكانی بێباوەڕی (أنواع الكفر)

بێباوەڕی دوو جۆرە : بێباوەڕی گەورە و بێباوەڕی بچووك

بێباوەڕی گەورە وادەكات لە خاوەنەكەی كە بەهەمیشەیی لەئاگری دۆزەخدا بمێنێتەوە، بەڵام بێباوەڕی بچووك خاوەنەكەی تووشی سزا دەكات بەبێ مانەوەی هەتا هەتایی لەئاگری دۆزەخدا .

یەکەم : بێباوەڕی گەورە (الكفر الاكبر)

ئەمەش پێنج جۆرە :

١) بێاوەڕی بەدرۆزانین (كفر التكذيب) : ئەمەش بەواتای ئەوە دێت کەسێك پێغەمبەران (عليه السلام) بەدرۆ بزانێت، جا هەرکەسێك بەدرۆیان بزانێت لەوەی کە هێناویانە چی بە ئاشکرا بێت یان ئاشکرای نەکات ئەوە بێاوەڕ بووە، بەڵگەیش لەسەر ئەمە، خوای گەورە دەفەرموێت : (وَمَنۡ أَظۡلَمُ مِمَّنِ ٱفۡتَرَىٰ عَلَى ٱللَّهِ كَذِبًا أَوۡ كَذَّبَ بِٱلۡحَقِّ لَمَّا جَآءَهُۥٓۚ أَلَيۡسَ فِي جَهَنَّمَ مَثۡوًى لِّلۡكَٰفِرِينَ) {العنكبوت : ٦٨} واتە : کێ لەو کەسە ستەمکارترە کە لە سەر خوا درۆ هەڵبەسێ و هاوبەش و هاوەڵی بۆ دادەنێ؟ یان باوەڕی بەو قورئانە هەقە نەبێت کاتێ بۆی هات؟ ئاخۆ بۆ بێ پڕوایان لە دۆزەخدا جێ نیە؟! واتە: جێ هەیە لە دۆزەخدا بۆیان .

٢) بێاوەڕی نەویستن و خۆبەزلزانین (كفر الإباء والاستكبار) : ئەمەش بەوە دەبێت کە بزانێت پێغەمبەر ڕاستە وئەوەیشی هێناویەتی لەلایەن خوداوە هاتووە، بەڵام بەهۆی خۆبەزلزانین و عینادیەوە ملکەچ نابێت بۆ حوکمەکانی وگەردنگیر نابێت بۆ فەرمانەکانی، ئەمەش بە بەڵگەی ئەوەی کە خوای گەورە

دەفەرموێت :"(وَإِذۡ قُلۡنَا لِلۡمَلَٰٓئِكَةِ ٱسۡجُدُواْ لِأٓدَمَ فَسَجَدُوٓاْ إِلَّآ إِبۡلِيسَ أَبَىٰ وَٱسۡتَكۡبَرَ وَكَانَ مِنَ ٱلۡكَٰفِرِينَ) {البقرة : ٣٤}

واتە: کاتێك بەفریشتەکانمان وت: سوژدە بەرن بۆ ئادەم (سوژدەی ڕێزو بەفەرمانی خوا) سوژدەیان برد، جگە ئیبلیس نەبێت کە سەرپێچی کردو خۆی بە گەورەزانی و خۆی خستە ڕیزی بێباوەڕانەوە .

٣) بێباوەڕی گومان(کفر الشك) : ئەمەش بریتیە لە گومان و دوودڵیی ودڵنیا نەبوون لەڕاستی وڕاستگۆی پێغەمبەران (علیهم السلام) وە پێیشی دەوترێت (کفر الظن) کە دژی یەکلایی ودڵنیایی و یەقینە.

بەڵگەش لەسەر ئەمە خوای گەورە دەفەرموێت : (وَدَخَلَ جَنَّتَهُۥ وَهُوَ ظَالِمٞ لِّنَفۡسِهِۦ قَالَ مَآ أَظُنُّ أَن تَبِيدَ هَٰذِهِۦٓ أَبَدٗا (٣٥) وَمَآ أَظُنُّ ٱلسَّاعَةَ قَآئِمَةٗ وَلَئِن رُّدِدتُّ إِلَىٰ رَبِّي لَأَجِدَنَّ خَيۡرٗا مِّنۡهَا مُنقَلَبٗا (٣٦) قَالَ لَهُۥ صَاحِبُهُۥ وَهُوَ يُحَاوِرُهُۥٓ أَكَفَرۡتَ بِٱلَّذِي خَلَقَكَ مِن تُرَابٖ ثُمَّ مِن نُّطۡفَةٖ ثُمَّ سَوَّىٰكَ رَجُلٗا (٣٧) لَّٰكِنَّا۠ هُوَ ٱللَّهُ رَبِّي وَلَآ أُشۡرِكُ بِرَبِّيٓ أَحَدٗا (٣٨) {الكهف : ٣٥ – ٣٨}

واتە : چووە ناو باخەکەیەوە لە کاتێکدا کە ستەمکار بوو

لەخۆی وتی باوەڕ ناکەم هەرگیز ئەم باخەم لەناو بچێت (٣٥) باوەڕیش ناکەم ڕۆژی دوایی بێت و ڕوو بدات سوێند بەخوا ئەگەر (پاش مردن) بمگێڕنەوە بۆلای پەروەردگارم بێگومان باشتر لەم باخەم دەست دەکەوێت (٣٦) هاوڕێ (ئیمانداره) کەی پێی وت لە کاتێکدا کە گفتوگۆی لەگەڵدا دەکرد ئایا تۆ بێ باوەڕیت بەو زاتەی کە تۆی لە خاك دروست کردووە پاشان لە دڵۆپە ئاوێك پاشان کردوێتی بە پیاو (٣٧) بەڵام من هەر (دەڵێم) ئەو خوا پەروەردگارمە و هیچ کەسیش ناکەم بە هاوبەشی پەروەردگارم (٣٨) .

٤) بێباوەڕی پشتهەڵکردن وروو وەرگێران (كفر الإعراض) : مەبەستیش پشتهەڵکردن و ڕوو وەرگێرانی تەواوە لە ئاین، بەگوێ وبیستن ودڵ و زانست وزانیاری پشت هەڵبکات لەوەی کە پێغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) هێناویەتی، بەڵگەش لەسەر ئەمە خوای گەورە فەرموویەتی : (... وَٱلَّذِينَ كَفَرُواْ عَمَّآ أُنذِرُواْ مُعۡرِضُونَ) {الاحقاف: ٣}

واتە: ئەوانەی پروایان نەهێناوە پشتهەڵدەکەن و روو وەر ئەگێڕن لەوەی پێی ترسێنراون.

٥) بێباوەڕی دوو ڕوویی (كفر النفاق) : مەبەست پێی دوو ڕووی و نیفاقی بیروباوەڕییە بەوەی باوەڕەکەی ئاشکرا بکات و بێباوەڕی و کوفرەکەی بشارێتەوە، بەڵگەش بۆ ئەمە خوای گەورە دەفەرموێت : (ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمۡ ءَامَنُواْ ثُمَّ كَفَرُواْ فَطُبِعَ عَلَىٰ قُلُوبِهِمۡ فَهُمۡ لَا

يَفْقَهُون) {المنافقون : ٣} واته : ئەوە ی کە وترا لەبەرئەوە بوو کە

بەڕاستی ئەوان باوەڕیان هێناو لەپاشان بێ باوەڕ بوون ئینجا مۆر نرا بەسەر دڵیاندا ئیتر ئەوان هیچ تێ ناگەن .

دوو ڕوویی و (نفاق)یش دوو جۆرە :

١) دوو ڕوویی بیروباوەڕ (نفاق اعتقاد) : ئەمەش بێباوەڕیی گەورەیە وخاوەنەکەی لەبازنەی ئیمان و ئومەتی ئیسلام دەباتە دەرەوە، ئەمەش شەش جۆرە :

بەدرۆزانینی پێغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) ، یان بەدرۆ زانینی هەندێك لەوەی کە هێناویەتی، یان ڕق بوون لە پێغەمبەر، یان ڕق بوون لەهەندێك لەوەی هێناویەتی، یان دڵخۆش بێت بەنوشوستی ئاینەکەی پێغەمبەر، یان پێی ناخۆش بێت کە ئاینەکەی پێغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) سەربکەوێت .

٢) دوو ڕوویی کردەوەیی(نفاق عملي) : ئەمەش بێباوەڕیی بچووکە کە خاوەنەکەی لە بازنەی ئیمان و ئومەتی ئیسلام ناباتە دەرەوە، بەلام لەگەڵ ئەوەشدا تاوان و گوناهێکی گەورەیە، پێغەمبەریش (صلى الله عليه وسلم) باسی ئەمەی کردووە لەفەرموودەیەکدا کە فەرموویەتی : " أربع من كن فيه كان منافقا خالصا، ومن كانت فيه خصلة منهن كانت فيه خصلة من النفاق حتى يدعها، إذا أؤتمن خان، وإذا حدث كذب، وإذا عاهد غدر، وإذا خاصم فجر" { متفق عليه، صحيح البخاري (٣٤) وصحيح مسلم (٥٨)} واتە : چوار شت هەیە لەهەرکەسێکدا بێت ئەوە دوو ڕوویەکی تەواوە، وە هەرکەسێکیش ڕەوشتێکی لەمانە تێدا بیت ئەوا ڕەوشتێکی دوو ڕووی تێدایە هەتا ئەو کاتەی وازی لێ دەهێنێت، کاتێك ڕاسپاردەیەکی لا دادەنرێت خیانەتی لێ دەکات، وە هەرکاتێك قسە بکات درۆ دەکات، وە کاتێکیش بەڵێنێك بدات

نایباته سەر و غەدری لێ دەکات، وە کاتێکیش ئەگەر ڕکابەرێتی و کێشیەیەکیشی هەبێت لەسنووری شەرع دەردەچێت .

هەروەها پێغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) فەرموویەتی : " آية المنافق ثلاثة : إذا حدث كذب، وإذا وعد أخلف، وإذا أؤتمن خان " { رواه البخاري، صحيح البخاري (٣٣)} واتە : نیشانەکانی دوو ڕوو سێیانە : کاتێك قسە بکات دۆر دەکات، وە کاتێك بەڵێن بدات نایباتە سەر و سەرپێچی لێ دەکات، وە کاتێکیش ئەمانەتێکی لا دابنرێت خیانەتی لێ دەکات .

دووەم : بێباوەڕی بچووك (الكفر الاصغر) : بریتیە لەو بێباوەڕییەی کە خاوەنەکەی لە بازنەی ئیمان و ئومەتی ئیسلام نایباتە دەرەوە و ئەوە پێویست ناکات لەسەر خاوەنەکەی کە بەهەمیشەیی لە ئاگری دۆزەخدا بمێنێتەوە بەڵام هەڕەشەی گەورەی لەسەرە، ئەمەش بێباوەڕی و کوفری نیعمەتە، لەگەڵ سەرجەم ئەو دەقانەیشی کە باس لە کوفر وبێباوەڕی دەکات لەگەڵ ئەوەشدا ناگاتە کوفر و بێباوەڕی گەورە، لەو نموونانەیش :

خوای گەورە دەفەرموێت : (وَضَرَبَ ٱللَّهُ مَثَلًا قَرۡيَةً كَانَتۡ ءَامِنَةً مُّطۡمَئِنَّةً يَأۡتِيهَا رِزۡقُهَا رَغَدًا مِّن كُلِّ مَكَانٍ فَكَفَرَتۡ بِأَنۡعُمِ ٱللَّهِ فَأَذَٰقَهَا ٱللَّهُ لِبَاسَ ٱلۡجُوعِ وَٱلۡخَوۡفِ بِمَا كَانُواْ يَصۡنَعُونَ) { النحل : ١١٢} واتە : خوا نموونەی هێناوەتەوە بە (خەڵکی) شارێك کە هێمن و دڵنیا بوون و

له هەموو شوێنێکەوە ڕزق و ڕۆزی زۆریان بۆ دەهات کەچی بەرانبەر چاکە و بەهرەکانی خوا بێباوەڕ وناسوپاس و سپڵە بوون جا خوا بەو هۆیەوە کردی بە بەر (خەڵکەکە) یدا پۆشاکی برسێتی و ترس لە بەرئەو کردەوانەی کە دەیان کرد .

وە پێغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) یش فەرموویەتی : " اثنان هما بهم كفر، الطعن في النسب والنياحة على الميت " { رواه مسلم، صحيح مسلم (٦٧) واتە : دو وشت هەیە کە کوفر وبێباوەڕییە، تانە دان لەنەسەبی کەسێك، لەگەڵ شین و شەپۆر کردن بەسەر مردوودا.

هەروەها پێغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) فەرموویەتی : " لا ترجعوا بعدي كفارا يضرب بعضكم رقاب بعض " { رواه البخاري صحصح بخاري (١٢١) ومسلم، صحيح مسلم (٦٥)} واتە : پاش من مەگەڕێنەوە بۆ بێباوەڕ و بێباوەڕ مەبنەوە، بەوەی هەندێکتان بدەن لەگەردنی هەندێکی ترتان .

هەموو ئەم نموونانە مەبەستیان لە بێباوەڕیە بەڵام بێباوەڕی گەورە نا، کە خاوەنەکەیان لە بازنەی ئیمان و ئوممەتی ئیسلام ناباتە دەرەوە .

بەبەڵگەی ئەم ئایەتە پیرۆزەی کە خوای گەورە دەفەرموێت : (

وَإِن طَآئِفَتَانِ مِنَ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ ٱقۡتَتَلُواْ فَأَصۡلِحُواْ بَيۡنَهُمَاۖ فَإِنۢ بَغَتۡ إِحۡدَىٰهُمَا عَلَى

ٱلۡأُخۡرَىٰ فَقَٰتِلُواْ ٱلَّتِي تَبۡغِي حَتَّىٰ تَفِيٓءَ إِلَىٰٓ أَمۡرِ ٱللَّهِۚ فَإِن فَآءَتۡ فَأَصۡلِحُواْ بَيۡنَهُمَا

بِٱلۡعَدۡلِ وَأَقۡسِطُوٓاْۖ إِنَّ ٱللَّهَ يُحِبُّ ٱلۡمُقۡسِطِينَ (٩) إِنَّمَا ٱلۡمُؤۡمِنُونَ إِخۡوَةٌ فَأَصۡلِحُواْ بَيۡنَ أَخَوَيۡكُمۡۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ لَعَلَّكُمۡ تُرۡحَمُونَ (١٠) { الحجرات : ٩ - ١٠} واتە : ئەگەر دوو کۆمەڵ لە ئیمانداران دژ بەیەکتر جەنگیان کرد ئەوە لە نێوانیاندا ئاشتەوایی بکەن ئینجا ئەگەر کۆمەڵێکیان دەست درێژی کرد بۆ سەر کۆمەڵێکی تریان ئەوە ئێوە (موسوڵمانان) لەگەڵ ئەوەیان بجەنگن دەست درێژی دەکات تا دەگەڕێتەوە بۆ فەرمانی خوا (ملکەچی فەرمانی دەبێ) ئینجا ئەگەر گەڕایەوە ئەوسا لە نێوانیاندا ئاشتەوایی بکەن بە دادگەرانە و ڕاست و دادپەروەر بن (لە نێوانیاندا) بێگومان خوا دادپەروەرانی خۆش دەوێ (٩) لەڕاستیدا هەر ئیمانداران برای یەکن، کەواتەهەرکاتێک لەنێوان دوو براتاندا ناکۆکی پەیدا بوو، ئێوە نێوانیان چاک بکەن و ئاشتیان بکەنەوە، هەمیشە لەخوا بترسن و پارێزکار بن، بۆ ئەوەی ڕەحمتان پێ بکرێت (١٠).

خوای گەورە بە باوەڕدار ناوی هێناوون لەگەڵ ئەوەی کە شەڕ و شۆڕ و کوشتن لەنێوانیانیشدا ڕوو بدات.

وە بەبەڵگەیەکی تریش کە خوای گەورە فەرموویەتی : (إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَغۡفِرُ أَن يُشۡرَكَ بِهِۦ وَيَغۡفِرُ مَا دُونَ ذَٰلِكَ لِمَن يَشَآءُۚ وَمَن يُشۡرِكۡ بِٱللَّهِ فَقَدِ ٱفۡتَرَىٰٓ إِثۡمًا عَظِيمًا) {النساء : ٤٨} واتە : خوای گەورە لەوە خۆش نابێت کە هاوەڵی بۆ بڕیار بدرێت وە خۆش دەبێت لەهەرشتێکی تر جگە لە هاوەڵ بڕیاردان بۆ هەرکەسێك کە خۆی

بیەوێت، جا هەرکەسێك هاوەڵ بۆ خوای گەورە بڕیار بدات ئەوە تاوان و گوناهێکی گەورەی کردووە.

ئەم ئایەتە پیرۆزە بەڵگەیە لەسەر ئەوەی هەر گوناهـ و تاوانێکی تری جگە لە شیرك وهاوەڵ بڕیاردان کەوتوەتە سەر وویست و ئیرادەی خوای گەورە ئەگەر وویستی بە ئەندازەی تاوان وگوناهەکە سزای ئەدات، وە ئەگەر وویستیشی لەیەکەم ساتەوە لێی خۆش دەبێت، شیرك و هاوەڵ بڕیاردان بۆ خوای گەورە نەبێت، کە هەرگیز خوا لێیان خۆش نابێت هەروەك بەبێ پێچ وپەنا لەئایەتەکەدا هاتووە و خوای گەورە فەرموویەتی : (إِنَّهُۥ مَن يُشۡرِكۡ بِٱللَّهِ فَقَدۡ حَرَّمَ ٱللَّهُ عَلَيۡهِ ٱلۡجَنَّةَ وَمَأۡوَىٰهُ ٱلنَّارُۖ وَمَا لِلظَّٰلِمِينَ مِنۡ أَنصَارٍ)

{المائدة : ٧٢} واتە : بەڕاستی هەر کەس هاوبەش بۆ خوا دابنێ ئەوە بێگومان خوا بەهەشتی لێ حەرام کردووە وە جێ و شوێنی ئاگر دەبێت وە بۆ ئەو ستەم کارانە هیچ یارمەتی دەرێك نی یە .